

Stockholm 2024-05-14

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L7@regeringskansliet.se
Ju2024/00372

Remissyttrande om betänkandet Nya regler för arbetskraftsinvandring m.m. (SOU 2024:15)

Byggföretagen är de enskilda byggföretagens bransch- och arbetsgivarorganisation och organiserar ca 4000 bygg-, anläggnings- och specialföretag. Byggföretagen har tagit del av rubricerad remiss och vill framföra nedanstående synpunkter.

Byggföretagens yttrande angående promemorian

Arbetskraftsinvandrare som befinner sig i Sverige ska erbjudas villkor i enlighet med svenska lagar och avtal. Redan idag finns det lagstiftning på plats som ger dem trygghet i form av anställningskontrakt och sjukförsäkring. Byggföretagen anser inte att ett lönegolv för samtliga anställda från tredje land skapar mervärde. Inte heller finns det något som styrker att lönekravet skulle stävja en eventuell arbetslivskriminalitet.

- Byggföretagen avstyrker förslaget om införandet av lönekrav motsvarande 100 procent av medianlönen. Därmed anser vi inte heller att det ska införas undantag för särskilda yrkesgrupper. Byggföretagen anser att genomförandet av ett sådant undantagssystem riskerar att utesluta relevanta yrkeskategorier.
- Byggföretagen anser att lönekravet är behäftat med följande risker:
 - Det riskerar att kringskära den svenska modellen.
 - Det är inte anpassat till bygg- och anläggningssektorns kollektiva lönesättningar byggbranschen. Därmed riskerar kravet att bli lönedrivande.
 - Lönekravet hotar bygg- och anläggningssektorns kompetensförsörjning. Det gäller inte minst för den gröna omställningen i Norrland, där behovet av arbetskraft är så stort att det inte kan tillgodoses av arbetskraft från Sverige.
 - Lönekravet är behäftat med risker där företag i värsta fall behöver avvecklas.

- Byggföretagen avstyrker förslaget om exkluderandet av yrkesgrupper från möjligheten för att beviljas uppehållstillstånd för arbete. Byggbranschen är en av de branscher som utredningen lyfter som en riskbransch. Det här riskerar att negativt påverka bostadsbyggandet, utbyggnad av infrastruktur och satsningarna på den gröna omställningen i Norrland.
- Byggföretagen avstyrker förslaget om höjning av den särskilda avgiften
- Byggföretagen tillstyrker det primära förslaget för ICT-tillstånd och tillstånd för säsongarbete, men avstyrker det alternativa förslaget.

Byggbranschen – stort behov av personal trots lågkonjunktur

Enligt SCB (2021) sysselsätter bygg- och anläggningsbranschen 373 000 förvärvsarbetare, varav cirka 16 000 (4,3 procent) är 65 år eller äldre. Till antalet är det flest inom hantverksyrkena (yrkesområde 7xxx) som uppnår 65 års ålder under denna period (cirka 2 600 personer per år).¹

Enligt Migrationsverkets statistik inkom det 2023 1 601 ansökningar om arbetstillstånd för arbetskraftsinvandrare från tredje land. Det inkluderar dock inte de ingenjörer som sökt om tillstånd, varför antalet sökande sannolikt är högre.

Yrkeskategorier där en stor andel av arbetskraftsinvandrare från tredje land inte når upp till lönegolvet inom *Byggverksamhet* är:

Målare, lackerare och skorstensfejare

Träarbetare/snickare

Murare och anläggningsarbetare

Takmontörer

Golvläggare

Respektive yrke beräknas ha ”stora möjligheter till arbete” enligt Arbetsförmedlingen.²

Enligt Byggföretagens medlemsföretagsundersökning *Byggbarometern*, har 66 procent av byggföretagen verksamma i Sverige svårt att få tag på arbetskraft. Svårigheten att få tag i rätt kompetens påverkar verksamheten negativt. Fyra av tio av Byggföretagens medlemsföretag säger att de fått avstå uppdrag på grund

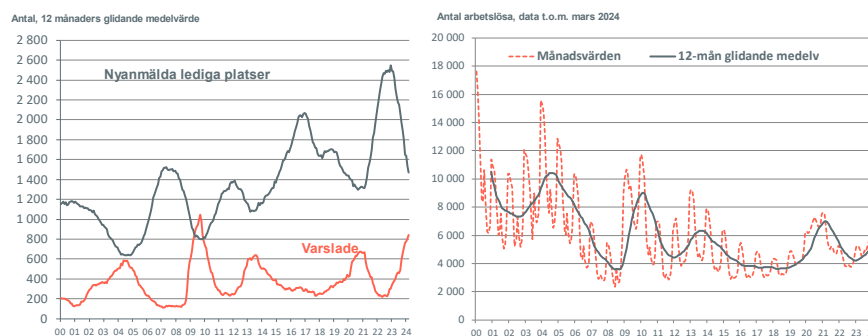
¹ <https://byggforetagen.se/statistik/forvarvsarbetande-i-byggindustrin/>

² <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/yrken-och-framtid/hitta-yrken/yrkesomrade/2>

av att de inte haft tillräckligt med personal eller rätt kompetenser.³ Behovet av arbetskraftsinvandring från tredje land anses därmed vara oförändrat, trots en lågkonjunktur med ökat antal varsel och konkurser.

Att försvara för de arbetskraftsinvandrare som kommer till Sverige är negativt för den redan ansatta kompetensförsörjningen på den svenska arbetsmarknaden – inte minst för Norrlands gröna omställning där behovet av arbetskraft är fortsatt mycket hög.

Stora matchningsproblem, parallellt med att varslen och arbetslösheten stiger

Källa: Arbetsförmedlingen, Byggföretagen

BYGGFÖRETAGEN

Som grafen ovan visar ökar andelen varsel i bygg- och anläggningsbranschen under 2023 och 2024. Parallellt fanns det, enligt Arbetsförmedlingens statistik, 49 882 annonser ute som kopplades till kategorin Bygg- och anläggning. Av dessa annonser var det enbart 4321 som inte hade några formella krav på utbildning. Däremot fanns fortfarande andra krav såsom exempelvis krav på körkort i flertalet av annonserna).

Majoriteten av de yrken som efterfrågas inom bygg- och anläggning är därmed yrken som kräver specialistkunskaper, formell utbildning och tidigare kompetens och ingenting som på kort sikt kan ersättas av långtidsarbetslösa svenskar utan tidigare erfarenhet. Behoven att ta in personal från tredje land bedöms därmed fortsatt vara stora för bygg- och anläggningsföretagen.

³ Byggbarometern #2, 2024, https://byggforetagen.se/app/uploads/2024/05/Byggbarometern_2_2024.pdf

Allmänna synpunkter

Lönekrav

Byggföretagen avstyrker förslaget om införandet av lönekrav motsvarande 100 procent av medianlönen.

Byggföretagen anser inte att minimilöner ska införas i Sverige, oavsett om det rör tredjelandsmedborgare eller arbetstagare i övrigt. Vi har som land historiskt avtalat löner genom den svenska modellen, där lönebildningen sker genom förhandling mellan parterna. Denna modell bör fortsatt gälla, oavsett anställningsavtal eller bakgrund hos arbetstagaren.

Arbetslivskriminalitet

Om syftet med lagändringen är att minska risken för arbetslivskriminalitet och utnyttjande av låga löner, kan systemet förslagsvis utformas så att anställning enbart beviljas hos företag med kollektivavtal, eller enligt branschpraxis. Byggföretagen ser även en bättre uppföljning av redan rådande lagstiftning för att komma till bukt med att personer utnyttjas på svensk arbetsmarknad.

Byggföretagen saknar även en konsekvensanalys för hur uppföljning av lönekravet ska gå till väga. Potentiell risk finns att oseriösa aktörer rundar lagkravet och helt enkelt betalar ut en annan lön än den de angett i ansökan. Risk finns även för en ökning av oseriösa aktörer som rundar kraven för tredjelandsmedborgare genom att i stället ta in dem via ett annat EU-land.

Ökade kostnader

Utredningen menar att cirka 60 procent inom yrkeskategorin Byggverksamhet skulle påverkas av ett höjt lönegolv.⁴ Det är en anmärkningsvärd ökning från lönekrav om 80 procent av medianlönen (Ett höjt försörjningskrav för arbetskraftsinvandrare, JU2023/00106), då enbart 12 procent av yrkesgrupper inom Byggverksamhet skulle hamna under medianlönen.

Ytterligare en riskfaktor vid införandet av lönekrav, som även utredningen pekar på, är ökade personalkostnader. Det indikerar att lagförslaget riskerar att bli lönedrivande. Att driva igenom lagförslaget skulle vara anmärkningsvärt, inte minst då byggbranschen befinner sig i ett utsatt ekonomisk läge, med höga andel varsel och konkurser parallellt med ett stort kompetensförsörjningsbehov.

⁴ Sida 312

Förslaget riskerar också att negativt påverka systemet med lärlingar inom bygg- och anläggningsbranschen. Skulle lönerna behöva höjas för att matcha den förslagna medianlönen, så skulle lönen behöva höjas för hela bygglaget. Det innebär att bygg- och anläggningsbranschens lärlingstrappa (en fast löneutvecklingskurva för företagslärlingar) skulle falla. Byggföretagen ser därmed en risk för att lönekravet blir lönedrivande för det enskilda företaget, vilket skulle riskera incitamenten att anta lärlingar.

Byggföretagen ser gärna arbetsmarknadspolitiska insatser som bidrar till att de arbetslösa i Sverige kommer in i arbete inom branschen. Vi ser dock inte att förvarande förslag skulle bidra till detta. Tvärtom, menar såväl vi som utredaren, skulle införandet av lönekrav riskera att företag behöver tacka nej till uppdrag. Det kan i sin tur kan leda till att företaget i värsta fall behöver avvecklas.⁵ Det skulle drabba såväl arbetskraftsinvandrare, arbetsgivare som arbetstagare med svensk bakgrund.

Därmed anser vi att det inte heller ska införas undantag för särskilda yrkesgrupper. Byggföretagen anser att genomförandet av ett sådant system riskerar att utesluta relevanta yrkeskategorier.

Exkluderandet av yrkesgrupper

Byggföretagen avstyrker förslaget om exkluderandet av yrkesgrupper från möjligheten för att beviljas uppehållstillstånd för arbete.

Byggbranschen är en av de branscher som utredningen lyfter som en riskbransch. Detta synsätt drabbar de enskilda företag som vill göra rätt för sig på ett menligt sätt, och påverkar också samhällsbärande insatser såsom bostadsbyggandet, utbyggnad av infrastruktur och järnväg samt satsningarna på den gröna omställningen. Byggbranschen är en del av Sveriges totalförsvaret och behöver alla resurser tillgängliga för att rusta och underhålla infrastruktur, inte minst i och med Sveriges medlemskap i NATO.

Byggsektorn står för 11 procent av Sveriges BNP och sysselsätter 100 000-tals människor. Det finns små byggföretag med en till två anställda och det finns stora globala koncerner med kontor över hela världen. Att peka ut bygg- och anläggningsbranschen som en, enda homogen bransch är inte korrekt, och bör inte ligga till grund för en lagstiftning som innebär totalstopp för anlitandet av personal från tredje land.

Utredningen lyfter dessutom även själva den ineffektivitet som förslaget kommer att ha på arbetslivskriminalitet: "Förslaget att exkludera vissa

⁵ Sida 321

yrkesgrupper från möjligheten att beviljas arbetstillstånd förväntas inte få särskilt stor påverkan på brottsligheten.”

Särskilda avgiften

Byggföretagen avstyrker förslaget om höjning av den särskilda avgiften

Byggföretagen ser en eventuell risk för att höjningen av den särskilda avgiften inte avskräcker kriminella aktörer, men däremot bidrar till en snedvriden konkurrens som främst drabbar små företag. För 2022 så var antal företag som sökt arbetstillstånd för arbetskraft från tredje land 1 653 stycken varav 63 procent ansökte om tillstånd för endast en person.

Insatser för att främja högkvalificerad arbetskraftsinvandring

Byggföretagen välkomnar förslagen som sammanlänkas med att främja den högkvalificerade arbetskraftsinvandringen, inklusive att nyfödda barn till forskare, ICT-tillståndshavare och EU-blåkortsinnehavare kan söka uppehållstillstånd i Sverige, att tillståndstiden för innehavare av EU-blåkort förlängs samt att forskare och studenter med jobbsökartillstånd ska kunna ansöka om uppehållstillstånd för forskning eller forskarstudier utan att behöva lämna landet.

Högkvalificerade yrkesgrupper inom *Byggverksamhet*, så som exempelvis driftchefer, påverkas inte heller av lönekravet. Vad utredningen dock inte nämner är den risk för dominoeffekt som kan uppstå vid ökad brist av yrkesarbetare. Det kan indirekt bidra till att högkvalificerade yrkeskategorier inte kan utföra sina arbeten. Utredningen tar med andra ord inte hänsyn till byggbranschens beroende av yrkesarbetare, ett beroende som även kommer att drabba tjänstemannasidan. Vill man skapa insatser för att främja högkvalificerad arbetskraftsinvandring, bör man även se till att det även gynnar specialiserade yrkesarbetare, inklusive målare, träarbetare, takmontörer, murare och golvläggare.

Ändrade villkor för ICT-tillstånd och tillstånd för säsongarbete.

Byggföretagen tillstyrker förslaget om att arbetskraftsinvandrare som är i Sverige på ICT-tillstånd samt säsongarbete ska uppnå månadslön baserat på relevanta svenska kollektivavtal, alternativt uppnå en lönenivå baserat på branschpraxis. Även om det i praktiken skulle innebära att en del tillstånd skulle få ett lönekrav överstiget medianlönen, inte minst för de som ansöker om ICT-tillstånd, ser Byggföretagen även här att värna om den svenska modellen.

Byggföretagen avstyrker därmed det alternativa förslaget om att det nuvarande försörjningskravet för ICT-tillstånd och säsongarbete ska ersättas med ett krav på en lön om minst hälften av svensk medianlön, av samma skäl som beskrivs i delen om lönekrav.

Frågor med anledning av detta remissvar kan skickas till:

Siri Hallberg Björklund, expert kompetensförsörjning på Byggföretagen.

Tel 072-4585861

siri.hallbergbjorklund@byggforetagen.se

BYGGFÖRETAGEN

Catharina Elmsäter-Svärd
Verkställande direktör